

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concordia. Pia Et Vnanimi Consensv repetita Confessio
fidei & doctrinæ Electorum, Principvm Et Ordinvm Imperii,
atq[ue] eorundem Theologorum, qui Augustanam
Confessionem amplectuntur**

Lipsiæ, 1606

De Traditionibus Hvmanis In Ecclesia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35443

& apud omnes gentes, ad omnem posteritatem excusabit nos, ne nobis imputari possit, quòd Episcoporum autoritas labefactatur, vbi legerint atq; audierint homines, nos iniustam sœuitiam Episcoporum deprecantes, nihil æqui impetrare potuisse.

DE TRADITIONIBVS HVMANIS IN ECCLESIA.

IN ARTICULO XV. recipiunt primam partem, in qua dicimus obseruandos esse ritus Ecclesiasticos, qui sine peccato obseruari possunt, & ad tranquillitatem & bonum ordinem in Ecclesia profunt. Alteram partem omnino damnant, in qua dicimus traditiones humanas institutas ad placandum Deum, ad promerendam grãtiam, & satisfaciendum pro peccatis, aduersari Eũangelio. Quanquam in ipsa confessione de discriminẽ ciborum, satis multa diximus de traditionibus, tamen hic quædam breuiter reperenda sunt. Etiã si arbitrabamur, aduersarios ex alijs causis defensuros esse traditiones humanas, tamen hoc non putauimus futurum, vt hunc articulum damnarent, Non mererentur nos remissionem peccatorum, aut gratiam, obseruatione traditionum humanarum. Postquam igitur hic articulus damnatus est, facilem & planam causam habemus. Nunc apertè Iudaizant aduersarij, apertè obruunt Eũangelium doctrinis dæmoniorum. Tunc enim scriptura vocat traditiones, doctrinas dæmoniorum, quando docetur, quòd sint cultus vtilis ad promerendam remissionem peccatorum & gratiam. Tunc enim obscurant Eũangelium, beneficium Christi, & iustitiam fidei. Eũangelium docet nos fide propter Christum gratis accipere remissionem peccatorum, & reconciliari Deo. Aduersarij contra alium mediatorem constituunt, scilicet has traditiones. Propter has volunt

consequi

consequi remissionem peccatorum, per has volunt
 care iram Dei. At Christus aperte dicit: Frustra col
 me mandatis hominum. Suprà copiosè disputauim
 homines iustificari fide, cum credunt se habere De
 placatum, non propter nostra opera, sed gratis prop
 Christum. Hanc certum est Euangelij doctrinam
 quia Paulus clarè dicit ad Ephes. 2. Gratis saluati e
 per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est, non
 hominibus. Nunc isti dicunt, promereri homines
 missionem peccatorum per has obseruationes huma
 nas. Quid hoc est aliud, quàm præter Christum, aliu
 iustificatorem, alium mediatorem constituere. Paul
 inquit ad Galatas: Euacuati estis à Christo, quib
 iustificamini, id est, Si sentitis vos mereri obseruatio
 legis, vt iusti coram Deo reputemini, nihil proderit
 bis Christus, quia quorsum opus est Christo istis, o
 sentiūt se iustos esse sua obseruatione legis? Deus p
 posuit Christum, quòd propter hunc mediatorem,
 propter nostras iustitias velit nobis esse propitius.
 isti sentiunt Deum esse placatum, propitium prop
 traditiones & non propter Christum. Adimunt ig
 Christo honorem mediatoris. Nec interest inter
 stras traditiones, & Mosaicas ceremonias, quòd ad b
 rem attinet. Paulus ideo dānat Mosaicas ceremonias
 sicut traditiones dānat, quia existimabātur esse op
 quæ mererentur iustitiā coram Deo. Ita obscurat
 officium Christi & iustitiā fidei. Quare remota legi
 motis traditionibus, contendit, quòd non propter
 opera, sed propter Christum gratis promissa sit re
 sio peccatorum, modò vt fide accipiamus eam. I
 promissio non accipitur, nisi fide. Cum igitur fide
 cipiamus remissionem peccatorum, cum fide hab
 mus propitium Deum, propter Christum, error &
 pietas est constituere, quòd per has obseruationes
 reamur remissionem peccatorum. Si quis hic

non mereri nos remissionē peccatorum, Sed iam iustificatos, per has traditiones mereri gratiam. Hic iterum reclamationem Paulus, Christum peccati ministrum fore, si post iustificationem sentiendum sit, quod deinde non propter Christum iusti reputemur, sed primum mereri debeamus per alias observationes, ut iusti reputemur. Item, hominis testamento nihil addi debet. Ergo nec Dei testamento, qui promittit, quod propter Christum propicius nobis esse velit, addi debet, quod primum per has observationes debeamus mereri, ut accepti & iusti reputemur.

Quaenam quid opus est longa disputatione? Nulla traditio à sanctis Patribus hoc consilio instituta est, ut mereatur remissionem peccatorum aut iustitiam, sed sunt institutae propter bonum ordinem in Ecclesia, & propter tranquillitatem, Et ut velit aliquis instituire certa opera ad promerendam remissionem peccatorum aut iustitiam, quomodo sciet illa opera Deo placere, cum non habeat testimonium verbi Dei? quomodo de voluntate Dei certos reddet homines, sine mandato & verbo Dei? Nonne ubique in Prophetis prohibet instituire peculiare cultus sine suo mandato? Ezech. 20. scriptum est: In Præceptis Patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in Idolis eorum polluamini. Ego Dominus Deus vester, In præceptis meis ambulat, & iudicia mea custodite & facite ea, Si licet hominibus instituire cultus, & per hos cultus merentur gratiam, iam omnium gentium cultus erunt approbandi, cultus instituti à Ieroboam & alijs extra legem erunt approbandi. Quid enim interest, si vobis licuit instituire cultus utiles ad promerendam gratiam aut iustitiam, cur non licuit idem gentibus & Israëlitis? Ideo gentium & Israëlitarum cultus improbandi sunt, quod sentiebant, sese per illos mereri remissionem peccatorum & iustitiam, & iustitiam

hæc

fidi non norant. Postremò, vnde reddimur certi, quod cultus ab hominibus instituti sine mādato Dei iustificent, Siquidem de voluntate Dei nihil affirmari potest sine verbo Dei? Quid si hos cultus non approbat Deus? Quomodo igitur affirmant aduersarii, quòd iustificent? Sine verbo ac testimonio Dei hoc non potest affirmari. Et Paulus ait: Omne quod non est ex fide peccatum esse. Cùm autem hi cultus nullum habeant testimonium verbi Dei, dubitare conscientiam necesse est, vtrùm placeant Deo.

Et quid in re manifesta verbis opus est? si hos homines cultus defendunt aduersarii nostri, tanquam promerentes iustificationem, gratiam, remissionem peccatorum, simpliciter constituunt regnum Antichristi. Nam regnum Antichristi, est nouus cultus Dei, excogitatus humana autoritate, reijciens Christum, sic regnum Mahometi habet cultus, habet opera, per quos vult iustificari coram Deo, nec sentit homines coram Deo gratis iustificari fide propter Christum. Ita & Paganus erit pars regni Antichristi, si sic defendit hominum cultus, quòd iustificent. Detrahatur enim honor Christo, eùm docent, quòd non propter Christum iustificemur per fidem, Sed per tales cultus, tanquam meq; cùm docent, tales cultus non solum viles sed ad iustificationem, sed necessarios etiam, sicut supra articulo octauo sentiunt, vbi damnant nos, quòd dicimus, quòd non sit necessarium ad veram vnitatem Ecclesie, vbiq; similes esse ritus ab hominibus institutos. Daniel capite vadesimo, significat nouos cultus hominum, ipsam formam & πολιτείαν regni Antichristi fore. Sic enim inquit: Deum Masim in loco suo collet, & Deum, què non nouerunt Patres eius, colet aurum & argento, & lapidibus preciosis. Hic describit nouum cultus, quia inquit talem Deum coli, qualem Patres non cognouerint, Nam S. Patres, etsi habuerunt & ipsi ritus

& traditiones, tamen non sentiebant has res utiles aut necessarias esse ad iustificationem, non obscurabant gloriam & officium Christi, sed docebant nos iustificari fide propter Christum, non propter illos humanos cultus. Cæterum ritus humanos obseruabant propter utilitatem corporalem, ut sciret populus, quo tempore conueniendum esset, ut ordine & grauitate in templis exempli causa fierent omnia, denique ut vulgus etiam haberet quandam pædagogiam. Nam discriminia temporum, & varietas rituum valet ad admonendum vulgus. Has causas habebant Patres rituum seruandorum, & propter has causas nos quoque rectè seruari traditiones posse iudicamus, Et valdè miramur, aduersarios alium finem traditionum defendere, quòd videlicet mereantur remissionem peccatorum, gratiã, aut iustificationem. Quid hoc aliud est, quàm colere Deum auro, & argento, & rebus preciosis, id est, sentire, quòd Deus fiat placatus varietate vestitus, ornamentorum, & similibus ritibus, quales sunt infiniti in traditionibus humanis?

Paulus ad Colossenses scribit, traditiones habere speciem sapientiæ, Et habent profectò. Nam *εὐταξία* illa valde decet in Ecclesia, eamque ob causam necessaria est, sed humana ratio, quia non intelligit iustitiam fidei, naturaliter affingit, quòd talia opera iustificent homines, quòd reconcilient Deum, &c. Sic sentiebat vulgus inter Israëlitas, & hac opinione augebant tales ceremonias, sicut apud nos in monasterijs creuerunt. Sic iudicat humana ratio etiam de exercitijs corporis, de ieiunijs, quorum finis cum sit cohercere carnem, ratio affingit finem, quòd sint cultus, qui iustificent. Sicut Thomas scribit: Ieiunium valere ad deletionem & prohibitionem culpæ. Hæc sunt verba Thomæ. Ita sapientiæ ac iustitiæ species in talibus operibus decipit homines. Et accedunt exempla Sanctorum quos

dum student imitari homines, imitantur plerumque
terna exercitia, non imitantur fidem eorum.

Postquam fefellit homines hæc species sapientiæ &
iustitiæ, deinde sequuntur infinita incommoda, ob-
scuratur Euangelium de iustitia fidei in Christum, &
succedit vana fiducia talium operum. Deinde obles-
cantur præcepta Dei, hæc opera arrogant sibi titulum
perfectæ & spiritualis vitæ, & longè præferuntur operi-
bus præceptorum Dei, vt operibus suæ cuiusq; voca-
tionis, administrationi Reipublicæ, administrationi
Oeconomix, vitæ coniugali, educationi liberorum.
Hæc præ illis ceremonijs iudicantur esse prophana,
ita vt cum quadam dubitatione conscientix à multis
exerceantur. Constat enim multos deserta administra-
tione reipublicæ, deserto coniugio, illas obseruationes
complexos esse tanquam meliores & sanctiores. Ne-
que hoc satis est, vbi occupauit animos persuasio, quod
tales obseruationes ad iustificationem necessariæ sint
miserè vexantur conscientix, quia non possunt omnes
obseruationes exactè præstare. Nam quotusquisque
numerare omnes potuit? extant immensi libri, in
Bibliothecæ totæ, nullam syllabam de Christo, de fide
in Christum, de bonis operibus suæ cuiusq; vocacionis
continentes, sed tantum colligentes traditiones, & ha-
rum interpretationes, quibus interdum exacerbantur
interdum relaxantur. Quomodo torquetur vir opti-
mus Gerson, dum quærit gradus & latitudines præ-
ceptorum, Nec tamen potest constituere *ἐπιπέδον*
in gradu certo, Interim grauius deplorat pericula plu-
rum conscientiarum, quæ parit hæc acerba interpre-
tatio traditionum.

Nos igitur contra illam speciem sapientiæ & iustitiæ
in humanis ritibus, quæ fallit homines, muniamur
nos verbo Dei, & primùm sciamus, eas neque remissionem
peccatorum, neque iustificationem mereri coram Deo
neque ad iustificationem necessarias esse. Testimonium
quædam

quædam supra citauimus. Et plenus est Paulus. Ad Colof. 2. clarè dicit: Nemo vos iudicet in cibo, potu, aut stato festo, aut nouilunio, aut sabbatis, quæ sunt umbræ futurorum, corpus autem Christi. Atque hic simul & legem Moyfi, & traditiones humanas completitur, ne aduersarij eludant hæc testimonia, vt solent, quòd Paulus tantum de lege Moyfi loquatur. Ille verò hic clarè testatur, se loqui de traditionibus humanis.

Quantum quod dicat aduersarij non videt, si Euangeliū negat ceremonias Moyfi, quæ erant diuinitus institutæ, iustificare, quantum minus iustificant traditiones humanæ?

Nec habent Episcopi potestatem instituendi cultus tanquam iustificantes, aut necessarios ad iustificationem. Imò Apostoli Acto. 15. dicunt: Quid tentatis Deum, imponentes iugum, &c. vbi velut magnum peccatum accusat Petrus, hoc consilium onerandæ Ecclesiæ. Et ad Galatas 5. verat Paulus iterum seruituti subijci. Volunt igitur Apostoli, in Ecclesia manere hanc libertatem, ne iudicentur vlli cultus legis aut traditionum necessarij esse, sicut in lege fuerunt necessariæ ceremoniæ ad tempus, ne obscuretur iustitia fidei, si iudicent homines, cultus illos mereri iustificationem, aut ad iustificationem necessarios esse. Multi varias *ἐπιεικείας* quærent in traditionibus, vt conscientijs medeantur, neq; tamen certos gradus reperiunt, per quos explicent conscientias ex his vinculis. Verum sicut Alexander soluit Gordium nodum, quem eum explicare non posset, gladio semel dissecuit, ita Apostoli semel liberant conscientias traditionibus, præsertim si tradantur ad promerendam iustificationem. Huic doctrinæ cogunt nos Apostoli aduersari docendo, & exemplis, Cogunt nos docere, quòd traditiones non iustificent, quòd non sint necessariæ ad iustificationem, quòd nemo debeat condere aut recipere traditiones hac opinione, quòd mereantur iustificationem.

Tunc etiam si quis obseruat, obseruet sine superstitione tanquam politicos mores, sicut sine superstitione aliter vestiuntur milites, aliter Scholastici. Apostolus vituperat traditiones, & excusantur à Christo. Erat enim exemplum ostendendum Pharisæis, quod illi cultus essent inutiles. Et si quas traditiones parum commode committunt nostris, Satis nunc excusati sunt, cum requiruntur, tanquam promereantur iustificationem. Tale enim opus in traditionibus est impia.

Cæterum traditiones veteres factas in Ecclesijs, vtilitatis & tranquillitatis causa libenter seruamus, eadem interpretamur *οὐκ ἐστὶν τὸ εὐφημότερον* exclusa opinione, quæ sentit, quod iustificent. Ac talia nos accusant inimici nostri, quod bonas ordinationes, quod disciplina Ecclesie aboleamus. Verè enim prædicare possumus, publicam formam Ecclesiarum apud nos honestiorem esse, quam apud aduersarios. Et si quis rectè dependere velit, Verius seruamus Canones, quam aduersarij. Apud aduersarios Missas faciunt sacrificium inuiti, & mercede conducti, & plerumque tantum in ecclesijs causa, canunt Psalmos, non vt discant, aut orent. Sed cultus causa, quasi illud opus sit culus, aut certe mercedis causa. Apud nos vtuntur cæna Domini, multi singulis dominicis, sed prius instituti, explorati, & absoluti, Pueri canunt Psalmos, vt discant, canit & populus, vt vel discat, vel oret. Apud Aduersarios nulli profus est *ἡ ἀγία πύλη* puerorum, de qua quidem præcipiunt Canones. Apud nos coguntur pastores & ministri Ecclesiarum publicè instituere & audire pueros. Et hæc ceremonia optimos fructus parit. Apud aduersarios in multis regionibus toto anno nullæ habentur conciones, præterquam in quadragesima. At qui præcipuus culus Dei est, docere Euangelium. Et cum concionantur aduersarij, dicunt de traditionibus humanis, de cultu sanctorum, & similib. nugis, quas

altitudo populus. Itaq; deseruntur statim initio, postquam recitatus est Euangelij textus. Pauci quidam meliores nunc de bonis operibus dicere incipiunt. De constantia fidei, de fide in Christum, de consolatione conscientiarum nihil dicunt. Imò hanc saluberrimam Euangelij partem lacerant conuictij. Contra in nostris Ecclesijs omnes conciones in his locis consumuntur, de poenitentia, de timore Dei, de fide in Christum, de iustitia fidei, de consolatione conscientiarum per fidem, de exercitijs fidei, de oratione, qualis esse debeat, & quòd certò statuendum sit, quòd sit efficax, quòd exaudiatur, de cruce, de dignitate magistratuum & omnium ciuiliu ordinationum, de discrimine regni Christi, seu regni spiritualis & politicarum rerum, de coniugio, de educatione & institutione puerorum, de castitate, de omnibus officijs caritatis. Ex hoc statu Ecclesiarum iudicari potest, nos disciplinam Ecclesiasticam, & pias ceremonias, & bonos mores Ecclesiasticos diligenter conseruare.

Ac de mortificatione carnis, & disciplina corporis ita docemus, sicut narrat confessio, quòd vera & non simulata mortificatio fiat per crucem & afflictiones, quibus Deus exercet nos. In his obediendum est voluntati Dei, sicut ait Paulus; Exhibete corpora uestra nostram, &c. Et hæc sunt spiritualia exercitia timoris & fidei. Verùm præter hanc mortificationem, quæ fit per crucem, est & voluntarium quoddam exercitij genus necessarium, de quo Christus ait: Cauete, ne corda uestra grauentur crapula. Et Paulus: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, &c. Et hæc exercitia suscipienda sunt, non quòd sint cultus iustificantes, sed ut coherceant carnem, ne satietas obruat nos, & reddat seuros & otiosos, quæ ex re fit, ut affectibus carnis indulgeant & obtemperent homines. Hæc diligentia debet esse perpetua, cuius habet perpetuum

mandatum Dei. Et illa præscripta forma certorum
 borum, ac temporum nihil facit ad coerendam
 nem. Est enim delicatior & sumtuosior, quam reliqua
 conuiuia. Et ne aduersarij quidem obseruant formam
 in Canonibus traditam.

Multas & difficiles disputationes habet hic locus
 de traditionibus, ac nos re ipsa experti sumus, traditi-
 ones verè esse laqueos conscientiarum. Cum exigunt
 tanquam necessariae, miris modis cruciant conscien-
 tias præmittentes aliquam obseruationem. Rursus
 abrogatio sua habet incommoda, suas quaestiones. Sed
 nos facilem & planam causam habemus, quia aduersarij
 damnant nos, quòd docemus, traditiones humanas
 non mereri remissionem peccatorum. Item requirunt
 vniuersales traditiones, quas sic vocant, tanquam
 necessarias ad iustificationem. Hic habemus Patrem
 constantem Paulum, qui vbiq; contendit, has obsecra-
 tiones neq; iustificare, neq; necessarias esse supra
 fidem. Et tamè vsum libertatis in his rebus, ita
 derandum esse docemus, ne imperiti offendantur,
 propter abusum libertatis, fiant iniquiores verè
 doctrinae Euangelij, neue sine probabili causa mutentur
 liquid in vstitatis ritibus, sed vt propter alendam
 concordiam seruentur veteres mores, qui sine peccato,
 sine magno incommodo seruari possunt. Et in
 ipso conuentu satis ostendimus, nos propter caritatem
 aduersarij non grauatim obseruatuos esse cum ab
 etiam si quid incommodi haberent, sed publicam
 concordiam, quæ quidem sine offensione conscientiarum
 posset, iudicauimus oranib; alijs commodis antefere-
 dam esse. Sed de hac tota re paulò post etiam dicem
 cū de votis, & de potestate Ecclesiastica disputabim.

ARTICVLVM XVI. recipiunt aduersarij sine
 exceptione, in quo confessi sumus, quòd liceat Chri-
 stiano gerere magistratus, exercere iudicia, ex Imper-

torijs legibus, seu alijs presentibus legibus, supplicia iure constituere, iure bella gerere, militare, iure contrahere, tenere proprium, iusurandum postulantibus magistratibus dare, contrahere matrimonium, denique quod legitimæ ordinationes civiles, sint bonæ creaturæ Dei, & ordinationes diuinæ, quibus tutò Christianus uti potest. Hic totus locus de discrimine regni Christi, & regni civilis, literis nostrorum vtiliter illustratus est, quòd regnum Christi sit spirituale, hoc est, in corde notitiam Dei, timorem Dei, & fidem, iustitiam æternam & vitam æternam inchoans. Interim foris finat nos uti politicis ordinationibus legitimis, quarumcunq; gentium, inter quas viuimus, sicut finit nos uti medicina, aut Architectonica, aut cibo, potu, aère. Nec fert Euangelium nouas leges de statu civili, sed præcipit, ut presentibus legibus obtemperemus, siue ab ethnicis, siue ab alijs conditæ sint, & hac obedientia caritatem iubet exercere. Insaniebat enim Carolostadius, qui nobis imponebat leges iudiciales Moysi. De his rebus ideo copiosius scripserunt nostri, quia Monachi multas perniciosas opiniones sparserunt in Ecclesiam. Vocauerunt politiam Euangelicam, communionem rerum, dixerunt esse consilia, non tenere proprium, non vlcisci. Hæ opiniones valde obscurant Euangelium & regnum spirituale, & sunt periculosa rebus publicis. Nã Euangelium nõ dissipat politiam aut Oeconomiam, sed multò magis approbat, & non solum propter pœnam, sed etiam propter conscientiam iubet illis parere tanquam diuinæ ordinationi.

Iulianus Apostata, Celsus, & plerique alij, obiecerunt Christianis, quòd Euangelium dissiparet respublicas, quia prohiberet vindictã, & alia quardã traderet parũ apta civili societati. Et hæ quæstiones mirè exercuerunt Origenem, Nazianzenũ & alios, cum quidem faciliem explicari possint, si sciamus, Euangelium non

ferre leges de statu ciuili, sed esse remissionem peccatorum, & inchoationem vitæ æternæ in cordibus credentium, Cæterum non solum externas politias approbare, sed nos etiam subiicere illis, sicut necessarium subditi sumus legibus temporum, vicibus hyemis & æstatis, tanquam diuinis ordinationibus. Euangelium prohibet vindictam priuatam, Idq; hoc consilio Christus toties inculcat, ne Apostoli putarent se Imperi debere istis eripere, qui alioqui tenebant, sicut Iuda de regno Messia somniabant, Sed vt scirent se de regno spirituali docere oportere, non mutare ciuilem statum. Itaq; priuata vindicta, non consilio, sed præcepto prohibetur, Matth. 5. & Rom. 12. Publica quæ sit ex officio magistratus, non dissuadetur, sed præcipitur, & est opus Dei, iuxta Paulum Rom. 13. Iam publicæ vindictæ species sunt, iudicia, supplicia, bella, militia. De his reb. quam malè iudicauerint multi scriptores, constat, quia in hoc errore fuerunt, Euangelium externam quandam, nouam & monasticam politiam esse, nec viderunt, Euangelium cordibus asserre iustitiam æternam, foris autem probare statum ciuilem.

Vanissimum & hoc est, quòd sit perfectio Christiana non tenere proprium. Nam perfectio Christiana est sita non in contemptu ciuiliū ordinationū, sed in motibus cordis, in magno timore Dei, in magna fide, sicut Abraham, David, Daniel, etiam in magis opibus atq; in imperijs non minùs perfecti erant, quam vlli eremita. Sed Monachi illam externam hypocrisis offuderunt oculis hominū, ne videri posset, in quibus rebus sit vera perfectio. Quibus laudibus vexerunt communionem rerū, quasi Euangelicam? At hæ laudes plurimū habent periculi, præsertim cum longè dissentiant à scripturis. Scriptura enim non præcipit, vt res sint communes, sed lex decalogi, cum inquit: Nō fur-tum facies, dominia distinguit, & suum queng; tenere

iubet.

iubet. Planè furebat Vuiglefus, qui negabat licere sacerdotibus tenere proprium. Sunt infinitæ disputationes de contractibus, de quibus nunquam satisfieri bonis conscientijs potest, nisi sciant hanc regulam, quòd Christiano liceat vti ciuilibus ordinationibus ac legibus. Hæc regula tuetur conscientias, cum docet eatenus licitos esse contractus coram Deo, quatenus eos magistratus seu leges approbant.

Hic totus locus rerum politicarum à nostris ita patefactus est, vt plurimi boni viri, qui versantur in republica, & in negotijs prædicauerunt se magnopere aduitos esse, qui antea Monachorum opinionibus vexati dubitabant, Vtùm illa ciuilia officia & negocia Evangelium permetteret. Hæc ideo recitauimus, vt etiã exteri intelligant, hoc doctrinæ genere, quod nos sequimur, non labefactari, sed multò magis muniri auctoritatem magistratum, & dignitatem omnium ordinationum ciuilium, quarum rerum magnitudo fatuis illis opinionibus monasticis, mirificè antea fuit obscurata, quæ longè præferiebant hypocrisis paupertatis & humilitatis, politicæ & Oeconomix, cum hæc mandatum Dei habeant, illa communitio Platonica non habeat mandatum Dei.

ARTICVLVM XVII recipiunt aduersarij sine exceptione, in quo confitemur Christum in consummatione mundi apparituum esse, ac mortuos omnes resuscitaturum, & pijs æternam vitam & æterna gaudia daturum, impios verò condemnaturum esse, vt cum diabolo sine fine crucientur.

ARTICVLVM XVIII, recipiunt aduersarij de libero arbitrio. Etsi quædam addunt testimonia parùm apta ad eam causam. Addunt & declamationem, quòd non sit nimium tribuendùm libero arbitrio cum Pelagianis, neq; omnem ei libertatè adimendam esse cum Manichæis. Præclarè sanè, sed quid interest inter Pelagianos

& aduersarios nostros? cū vtriq; sentiant homines
 ne Spiritu sancto posse Deum diligere, & præcepta
 facere, quò ad substantiã actuum, mereri gratiam ac
 iustificationē operibus, quæ ratio per se efficit sine Spi-
 ritu sancto. Quàm multa absurda sequuntur ex his Pe-
 gianis opinionibus, quæ in scholis magna auctoritate
 docentur. Has Augustinus, sequens Paulū, magna co-
 tentione refutat. Cuius sententiã supra in articulo
 Iustificatione recitauimus. Neq; verò adimimus hu-
 manæ voluntati libertatē, Habet humana voluntas
 libertatē in operibus & rebus deligendis, quas ratio per
 se comprehendit. Potest aliquo modo efficere iustitiam
 ciuilem, seu iustitiam operum, potest loqui de Deo,
 exhibere Deo certum cultum externo opere, obedire
 magistratibus; parentibus in opere externo eligendo
 potest continere manus à cæde, ab adulterio, à furto.
 Cū reliqua sit in natura hominis ratio & iudicium
 rebus sensui subiectis, reliquus est etiã delectus caru-
 rerum, & libertas & facultas efficiendæ iustitiæ ciuili-
 Id enim vocat Scriptura iustitiam carnis, quam natura
 carnalis, hoc est, ratio per se efficit sine Spiritu sancto.
 Quamquam tanta est vis concupiscentiæ, vt malis affec-
 tibus sæpius obtemperent homines, quàm recto iudicio.
 Et diabolus, qui est efficax in impijs, vt ait Paulus,
 non desinit incitare hanc imbecillem naturam ad vana
 delicta. Hæ causæ sunt, quare & ciuili iustitia rari-
 inter homines, sicut videmus, ne ipsos quidē Philo-
 sophos eam conleutos esse, qui videntur eam expectare
 se. Illud autem falsum est, non peccare hominē, qui
 cit opera præceptorum extra gratiam. Et adhauc
 plius, talia opera etiam de congruo mereri remissionem
 peccatorū ac iustificationem. Nam humana corda
 ne Spiritu sancto, sunt sine timore Dei, sine fiducia in
 Deum, non credunt se exaudiri, sibi ignosci, se iuuari
 seruari à Deo. Igitur sunt impia. Porro arbor mala ne

pot

potest ferre bonos fructus. Et sine fide impossibile est Deo placere.

Igitur etiam si concedimus libero arbitrio libertatē & facultatem externa opera legis efficiendi, tamen illa spiritualia non tribuimus libero arbitrio, scilicet verè timere Deū, verè credere Deo, verè statuere ac sentire, quòd Deus nos respiciat, exaudiat, ignoscat nobis, &c. Hæc sunt vera opera primæ tabulæ, quæ non potest humanū cor efficere, sine Spiritu sancto, sicut ait Paulus. Animalis homo, hoc est, homo tantum naturalibus viribus vtens, nō percipit ea, quæ Dei sunt. Et hoc iudicari potest, si considerent homines, quomodo corda de voluntate Dei sentiant, Vtrū verè statuunt se respici & exaudiri à Deo, Hanc fidem difficile est & sanctis retinere, tantum abest, vt sit in impijs. Concipitur autem, vt supra diximus, cum corda per terra facta Euangelium audiunt, & consolationem concipiunt.

Prodest igitur ista distributio, in qua tribuitur libero arbitrio iustitia civilis, & iustitia spiritualis gubernationi spiritus sancti in renatis. Ita enim retinetur pædagogia, quia omnes homines pariter debent scire, & quòd Deus illam civilem iustitiam requirat, & quòd aliquo modo præstare eam possimus. Et tamen ostenditur discrimen inter iustitiam humanam & spirituale, inter philosophicam, & doctrinam spiritus sancti, & intelligi potest, ad quid opus sit spiritu sancto. Neque hæc distributio à nobis inuenta est, sed scriptura clarissime tradit eam. Tractat eam & Augustinus, & est recens egregie tractata à Guiljelmo Parisiensi, sed scelerate obruta est ab istis, qui somnauerunt homines legi Dei obedire posse sine spiritu sancto, dari autem spiritum sanctum, vt accedat respectus meritorij.

ARTICVLVM XIX. recipiunt aduersarij, in quo confitemur, quòd etsi vnus ac solus Deus condiderit

uniuersam naturam, & conseruet omnia, quae existunt
tamen causa peccati sit uoluntas in diabolo & homi-
bus, auertens se à Deo, iuxta dictum Christi, de diabo-
lo: Cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur.

IN ARTICULO XX. disertè ponunt hæc uerba
quòd reiciant & improbent hoc, quod dicimus, quòd
non mereantur homines remissionem peccatorum bonis
operibus. Hunc articulum clarè prædicant le-
gere & improbare. Quid in re tam manifesta dicendum
est? Hic apertè ostendunt architecti confutationis, qui
spiritu agantur. Quid est enim certius in Ecclesia
quàm quòd remissio peccatorum contingat gratis
propter Christum, quòd Christus sit propitiatio pro
peccatis, non nostra opera, sicut Petrus inquit: Hæc
omnes Prophetæ perhibent testimonium, in nomine
ipsius accipere remissionem peccatorum omnes, qui
credunt in eum. Hæc Ecclesie Prophetarum assentia-
mur potius, quàm istis perditis Scriptoribus confuta-
tionis, qui tam impudenter blasphemant Christum.
Nam etiam si qui fuerunt Scriptores, qui senserunt
post remissionem peccatorum homines iustos esse cor-
am Deo, non fide, sed ipsis operibus, tamen hoc non
senserunt, quòd ipsa remissio peccatorum contin-
gat propter opera nostra, non gratis propter Christum.
Non ferenda est igitur blasphemia, tribuere honorem
Christi, nostris operibus. Nihil pudet iam istos Theo-
logos, si talem sententiam in Ecclesia audent ferre. Ne-
que dubitamus, quin optimus Imperator, ac plerique
principum, hunc locum nullo modo fuerint in confu-
tatione relicturi, si essent admoniti. Infinita hoc loco
testimonia ex Scriptura, ex Patribus, citare possemus.
Verùm & supra satis multa de hac re diximus. Et nihil
opus est pluribus testimonijs, illi, qui scit, quare Chris-
tus nobis donatus sit, qui scit, Christum esse propitia-
tionem pro peccatis nostris. Et ita inquit: Poluit Do-

nimus in eo iniquitates omnium nostrarum. Aduersarij
 contra docent, Deum ponere iniquitates nostras, non
 in Christo, sed in nostris operibus. Neq; hic dicere li-
 et, qualia opera doceant. Videmus horribile decretum
 contra nos compositum esse, quod magis terret nos, si
 le ambiguis, aut leuibus rebus contendere. Nunc
 cum conscientia nostra intelligant, damnari ab aduer-
 sarij manifesta veritate, cuius propugnatio Ecclesia
 necessaria est, & amplificat gloriam Christi, faciliè terro-
 res mundi contemnimus, & ingenti animo, si quid eti-
 am attendendum propter gloriam Christi, propter vilitatem
 Ecclesie, feremus. Quis non gaudeat mori in confessione
 horum articulorum, quod remissionem peccatorum si-
 ne consequamur gratis propter Christum, quod operi-
 bus nostris non mereamur remissionem peccatorum?
 Nullam habebunt satis firmam consolationem con-
 scientia propter aduersus terrores peccati & mortis, &
 aduersus diabolum sollicitantem ad desperationem, si
 non sciunt, se debere statueri, quod gratis propter
 Christum habeant remissionem peccatorum. Hæc fi-
 des sustentat, & viuificat corda in illo asperissimo cer-
 tamine desperationis. Digna igitur causa est, propter
 quam nullum reculemus periculum. Tu ne cede ma-
 nu, sed contra audentior ito, quisquis assentiris confes-
 sioni nostræ, cum aduersarij, terroribus, cruciatibus,
 supplicij, conantur excutere tibi tantam consolatio-
 nem, que vniuersæ Ecclesie in hoc nostro articulo pro-
 posita est. Non deerunt querenti testimonia Scriptu-
 ræ, quæ confirmabunt animum. Nam Paulus tota voce,
 ut dicitur, clamat, Rom. 3. & 4. gratis remitti peccata
 propter Christum. Ideo inquit ex fide iustificamur, &
 gratis, ut firma sit promissio, id est, Si ex nostris operi-
 bus penderet promissio, non esset firma. Si propter no-
 stræ opera daretur remissio peccatorum, quando scire-
 mus eam nos consecutos esse? quando reperiret opus

conscientia territa, quod statueret ad placandam iram Dei sufficere? Sed supra de tota re diximus. Inde actor sumat testimonia. Nam hanc, non disputationem sed querelam indignitas rei nobis expressit, quod hoc loco disertè posuerunt, se improbare hunc nostrum articulum, quod remissionem peccatorum consequantur non propter opera nostra, sed fide & gratis propter Christum. Aduersarij etiã addunt testimonia suæ condemnationi, Et operæ precium est vnum atq; alterum recitare. Allegant ex Petro: Studete firmam facere vocationem vestram, &c. Iam vides lector, aduersario nostros non perdidisse operam in discenda Dialectica sed habere artificium ratiocinandi ex Scripturis presus quidquid libet. Facite firmam vocationem vestram per bona opera. Igitur opera merentur remissionem peccatorum. Sanè concinã erit argumentatio. Si quis sic ratiocinetur de reo capitalis pœnæ, cui pœna remissa est: Magistratus præcipit, vt in posterum abstinere ab alieno. Igitur per hoc meritis es condonatione pœnæ, quod nunc ab alieno abstinere. Sic argumentatio est ex non causa, causam facere. Nam Petrus loquitur de operibus sequentibus remissionem peccatorum, docet, quare sint facienda, scilicet, vt sit firma vocationis hoc est, ne vocationis sua excidant, si iterum peccent. Facite bona opera, vt perseueretis in vocatione, ne amittatis dona vocationis, quæ prius contigerunt non propter sequentia opera, sed iam retinentur fide & fides non manet in his, qui amittunt Spiritum sanctum, qui abijciunt pœnitentiam, sicut supra diximus fidem existere in pœnitentia. Addunt alia testimonia non meliùs cohærentia. Postremò dicunt, hanc opinionem ante mille annos Augustini tempore damnam esse. Id quoque falsissimum est. Semper enim Ecclesia Christi sensit, remissionem peccatorum gratis contingere. Imò Pelagiani damnati sunt, qui g

etiam propter opera nostra dari contendebant. Ceterum supra satis ostendimus, quod sentiamus, bona opera necessario sequi debere fidem. Non enim abolemus legem, inquit Paulus, sed stabilimus, quia cum fide accepimus Spiritum sanctum, necessario sequitur legis imperio, qua subinde crescit dilectio, patientia, castitas & alij fructus Spiritus.

DE INVOCATIONE SANCTORVM.

ARTICVLVM XXI. simpliciter damnant, quod inuocationem sanctorum non requirimus. Nec vlllo in loco prolixius rethoricantur. Neq; tamē aliud quicquam efficiunt, quam sanctos honorandos esse. Item sanctos, qui viuunt, orare pro alijs, quasi verò propterea necessaria sit inuocatio mortuorum sanctorum. Allegant Cyprianum, quod viuum Cornelium rogauerit, vt discedens pro fratribus oret. Hoc exemplo probant mortuorum inuocationē. Citant & Hieronymum contra Vigilantium: In hac arena, inquit, ante mille & centum annos vicit Hieronymus Vigilantiū. Sic triumphant aduersarij, quasi iam sit debellatum. Nec vident isti asini apud Hieronymum contra Vigilantium, nullam extare syllabam de inuocatione. Loquitur de honoribus sanctorū, non de inuocatione. Neq; reliqui veteres Scriptores ante Gregorium, fecerunt mentionem inuocationis. Certē hęc inuocatio cum his opinionibus, quas nunc docent aduersarij de applicatione meritorum, non habet testimonia veterum Scriptorum.

Confessio nostra probat honores sanctorum. Nam hic triplex honos probandus est. Primus est gratiarum actio. Debemus enim Deo gratias agere, quod ostenderit exempla misericordię, quod significauerit,

se vel